

2008, ΜΙΑ ΔΙΣΕΚΤΗ ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΧΘΕΙ ... ΓΟΥΡΙΚΗ (Δεκέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΝΙΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

Δεν είναι λίγοι αυτοί που ισχυρίζονται ότι το περιβάλλον κυριάρχησε στη διεθνή πολιτική ατζέντα τη χρονιά που πέρασε. Κι έχουν πολύ καλά επιχειρήματα.

Η χρονιά ξεκίνησε με την έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τις Κλιματικές Αλλαγές, που δεν άφησε το παραμικρό περιθώριο αμφιβολίας για το μέγεθος και τον επείγοντα χαρακτήρα του προβλήματος και κατέστησε σαφές ότι η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών πρέπει να ξεκινήσει τώρα. Συνεχίστηκε με την έκθεση της Greenpeace με τον τίτλο «Ενεργειακή Επανάσταση», που περιγράφει πώς είναι εφικτή η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών μέσα από την εξοικονόμηση ενέργειας, τη δημιουργία αποκεντρωμένων συστημάτων παραγωγής, τη μαζική προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη σταδιακή απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και μάλιστα χωρίς τη χρήση πυρηνικής ενέργειας! Η έκθεση Stern είχε ήδη δώσει, λίγους μήνες πριν, μια σαφή εικόνα του κόστους των απαραίτητων δράσεων για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και το σύγκρινε με το αντίστοιχο κόστος της αδράνειας, που αποδείχθηκε πως είναι μέχρι και 20 φορές μεγαλύτερο. Η συγκεκριμένη έκθεση αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς.

Ακολούθησε ο Αλ Γκορ με μια σειρά εξαιρετικά επιτυχημένων παρουσιάσεων σε ομάδες «decision-makers» ανά τον κόσμο, συμβάλλοντας σημαντικά στην αναγνώριση του παγκόσμιου προβλήματος. Στη συνέχεια, η Εαρινή Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήρθε να σφραγίσει τη δέσμευση των ηγετών των κρατών-μελών να ηγηθούν της παγκόσμιας προσπάθειας αντιμετώπισης των κλιματικών αλλαγών, μέσα από συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την εξοικονόμηση ενέργειας και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ).

Η επιτροπή βραβείων Νόμπελ αποφάσισε να τιμήσει με το Νόμπελ Ειρήνης τη Διακυβερνητική Επιτροπή για τις Κλιματικές Αλλαγές και τον Αλ Γκορ (από κοινού) για τη δράση τους για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για το παγκόσμιο

πρόβλημα των κλιματικών αλλαγών. Τέλος, στο Μπαλί της Ινδονησίας εκπρόσωποι 190 χωρών συζήτησαν για τους τρόπους με τους οποίους η παγκόσμια κοινότητα θα αντιμετωπίσει τις κλιματικές αλλαγές στα επόμενα χρόνια (τη στιγμή που γράφεται το κείμενο δεν έχει ολοκληρωθεί η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές).

Δε χωράει πλέον αμφιβολία: οι κλιματικές αλλαγές είναι ήδη εδώ και ήρθαν για να μείνουν. Αν το 2007 ήταν έτος κορύφωσης του δημόσιου ενδιαφέροντος και αναγνώρισης της σημασίας του παγκόσμιου αυτού προβλήματος, περιμένουμε το 2008 να είναι έτος δράσης. Οι απαραίτητες δράσεις στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας (από τις μεταφορές μέχρι την ηλεκτροπαραγωγή) και της προώθησης των ΑΠΕ αφορούν τους πάντες: πολίτες, πολιτικούς, τοπική αυτοδιοίκηση, εταιρίες, φορείς, κοινωνία των πολιτών, διακρατικούς οργανισμούς... Δεν υπάρχει ούτε περιθώριο ούτε δικαιολογία για την παραμικρή αδράνεια.

Ειδικότερα για την Ελλάδα, η εξαιρετικά χαμηλή ενεργειακή απόδοση της χώρας κάνει εύκολη τη βελτίωση της σημερινής πραγματικότητας. Μια χώρα με τόσο υψηλή ενεργειακή ένταση (ενέργεια ανά μονάδα ΑΕΠ) μπορεί εύκολα να βελτιώσει την εικόνα της, προωθώντας ουσιαστικά μέτρα εξοικονόμησης σε όλους τους τομείς (οικιακό, κτιριακό, βιομηχανίες, μεταφορές) μέσω των απαραίτητων πολιτικών αλλά και οικονομικών-φορολογικών μέτρων. Μια χώρα ευλογημένη από τον ήλιο και τον αέρα εύκολα μπορεί να προχωρήσει σε μαζική και οργανωμένη προώθηση των ΑΠΕ, μέσα από σαφή και λειτουργική νομοθεσία. Μια χώρα με τόσο ρυπογόνο ενεργειακό μίγμα, αντί να επενδύσει σε καινούργιους ρυπογόνους σταθμούς λιγνίτη ή λιθάνθρακα, οφείλει να μειώσει την εξάρτησή της από τα ορυκτά καύσιμα (ντόπια και εισαγόμενα).

Το μεγάλο θέμα των κλιματικών αλλαγών σχετίζεται επίσης άμεσα με άλλες δυο σημαντικές περιβαλλοντικές προκλήσεις: το νερό και τις δασικές πυρκαγιές.

Η τραγωδία που ζήσαμε το καλοκαίρι είναι ακόμα νωπή και θα αργήσει να ξεχαστεί. Πέρα από τις απρόσμενες ανθρώπινες απώλειες, μέσα σε λίγες ημέρες χάσαμε ένα σημαντικό μέρος του δασικού πλούτου της χώρας. Επιπλέον, χάθηκαν σπιτικά και περιουσίες, διαλύθηκε η οικονομία καθώς και ο κοινωνικός ιστός σε ολόκληρες περιοχές (κυρίως στη Δυτική Πελοπόννησο). Η αναζήτηση πόρων για την

ανασυγκρότηση των κατεστραμμένων κοινωνιών, οικονομιών και οικοσυστημάτων, αντιμετωπίζει μια επιπλέον πρόκληση: την ανάγκη συντονισμού υπουργείων, υπηρεσιών, ΟΤΑ και φορέων. Αντιμετωπίζει επιπλέον την απουσία κεντρικού σχεδιασμού.

Η αποκατάσταση των καμένων περιοχών θα αποτελέσει κεντρικό στοίχημα, κατά το 2008, τόσο για την πολιτεία όσο και για τους πολίτες. Θα απαιτηθεί επιμονή, συστηματική προσέγγιση, συντονισμός και... μνήμη. Εδώ, οι ευθύνες ανήκουν κυρίως στην πολιτεία. Η εμπλοκή και η συμμετοχή των πολιτών (το λεγόμενο «κοινωνικό κεφάλαιο») μπορεί να αναδειχθεί σε σημείο καμπής για μια πολιτεία, η οποία συνήθως αντιμετωπίζει τις μεγάλες περιβαλλοντικές προκλήσεις με «κατασκευαστικούς όρους». Θα χρειαστούν περισσότερα από κάποια κυβικά τσιμέντου και ασφάλτου για να ξαναγεννηθεί το φυσικό περιβάλλον και η ζωή στις κατεστραμμένες περιοχές: άνθρωποι-απλοί πολίτες που συμμετέχουν και - τελικά - αποτελούν την πραγματική ασπίδα προστασίας για τη χώρα. Σε αντίθετη περίπτωση και αυτοί θα περιμένουν τα πάντα από το «κράτος».

Οι δασικές πυρκαγιές του καλοκαιριού ήταν οι καταστροφικότερες στη σύγχρονη ιστορία της χώρας. Σε μεγάλο βαθμό όμως ήταν αναμενόμενες, με δεδομένες τις ιδανικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν ύστερα από τις μειωμένες βροχοπτώσεις του 2007 και τα πολλαπλά κύματα καύσωνα που ακολούθησαν. Όλες οι προβλέψεις δείχνουν ότι οι συνθήκες αυτές θα επαναλαμβάνονται όλο και πιο συχνά μέσα στα επόμενα χρόνια. Η ανάληψη ουσιαστικής δράσης για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών αλλά και την αντιμετώπιση των αιτίων των κλιματικών αλλαγών γίνεται ακόμα πιο επιτακτική.

Οι ίδιες προβλέψεις δείχνουν ότι αρκετές περιοχές της χώρας θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον σοβαρά προβλήματα λειψυδρίας. Ο τρόπος με τον οποίο (δεν) διαχειριζόμαστε τους υδατικούς μας πόρους πρέπει να αλλάξει. Η απαράδεκτη κατάσταση που επικρατεί στη χρήση νερού στη γεωργία πρέπει να αλλάξει. Εν όψει της επερχόμενης ένδειας υδατικών πόρων θα πρέπει πιθανότατα να αναθεωρηθούν και άλλα «δεδομένα» όπως οι πισίνες σε κατοικίες και τουριστικά καταλύματα, τα σχέδια για γήπεδα γκολφ κλπ. Το 2008 προβλέπεται χρονιά έντονων αλλαγών.

Με τις μνήμες από το «υπόλοιπο της λίμνης» που λέγεται Κορώνεια ακόμη

νωπές, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις προστατευόμενες περιοχές. Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ως απαραίτητου οικονομικού, αναπτυξιακού και κοινωνικού πόρου, πρέπει να βρεθεί στο στόχαστρο των προσπαθειών της πολιτείας.

Το 2008 προβλέπεται εν τέλει μια εξαιρετικά κρίσιμη χρονιά όχι μόνο για την πολιτεία αλλά και για τους πολίτες. Το χρονίζον θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων απαιτεί σημαντικές αλλαγές όχι μόνο στην κεντρική κυβέρνηση και την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και στον πολίτη. Εμείς είμαστε αυτοί που - εκτός από το να απαιτούμε λύσεις - αναλαμβάνουμε και τις ευθύνες μας. Σε αντίθετη περίπτωση αφήνουμε περιθώριο για πανάκριβες και επικίνδυνες «λύσεις» όπως αυτή της καύσης. Δεν υπάρχει μαγικός τρόπος που εξαφανίζει τα απορρίμματα. Όσο λιγότερα παράγουμε, όσο περισσότερο επαναχρησιμοποιούμε και ανακυκλώνουμε τόσο μικρότεροι και μακροβιότεροι οι ΧΥΤΑ ή ΧΥΤΥ. Το 2008 είναι κρίσιμος χρόνος για το συγκεκριμένο θέμα για την Ελλάδα μια και η χώρα μας οφείλει - ως το τέλος του - να κλείσει τις χωματερές, που ξεπερνούν τις 1000 σε αριθμό.

Το δίσεκτο 2008 ξεκινά με μεγάλες προκλήσεις. Αντί να καθόμαστε να τις περιμένουμε μοιρολατρικά, ας σηκώσουμε τα μανίκια και ας μη χάνουμε άλλο χρόνο: ας τις αντιμετωπίσουμε. Ευτυχισμένο το 2008 λοιπόν. Οι κλιματικές αλλαγές και το περιβάλλον θα είναι στο κέντρο του. Κι όποιος δεν το καταλαβαίνει δεν ξέρει που πατά και που πηγαίνει.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό της Εφημερίδας Καθημερινή-The Economist «Η Ελλάδα το 2008», το Δεκέμβριο 2007.